

Oponentský posudek
**na disertační práci JUDr. Marty Jánošikové, „Problémy vztahov medzi Súdny
dvorom Európskych spoločností a Ústavným súdom Českej republiky a Ústavným
súdom Slovenskej republiky“**

1. V evropském právním prostoru se v posledních letech objevily dva intenzivně diskutované pojmy: prvním je pluralita právních řádů, tím druhým je judiciální „Bermudský trojúhelník“. Armin von Bogdandy klade otázku, zdali se Kelsenova představa pyramidálního uspořádání právního řádu¹ již v Evropě přežila.² Nadto řada autorů poukazuje na skutečné a potenciální tenze mezi třemi soudy, resp. skupinami soudů, jež v Evropě aspirují rozhodovat s konečnými účinky (a to buď v plném anebo jenom v částečném rozsahu rozhodované materie), tj. mezi ústavními soudy, Evropským soudem pro lidská práva a Evropským soudním dvorem.³ Disertantka si z možných spojnic Bermudského trojúhelníku za téma své práce vybrala vztah mezi ESD a ústavními soudy České republiky a Slovenské republiky. Tímto výběrem naplňuje dvojí aktuálnost: evropskou i národní, uvažuje o problémech, jež patří v současném právním diskurzu v Evropě k něm základním, zároveň ale obrací pozornost i na konkrétnosti, případně zvláštnosti, jež jsou ve zkoumaném vztahu příznačné pro dva ústavní soudy nových členských zemí EU – České republiky a Slovenské republiky.
2. Struktura práce svojí jednoduchostí i přesností nabízí čtenáři dobrou orientaci v materii. Po nástinu postavení ESD, jeho pravomocí a jeho funkce v pozici „evropského ústavního soudu“ následuje rozbor rozhodovací praxe obou ústavních soudů při aplikaci komunitárního práva, a to z hlediska časového rozlišení před a po vstupu České republiky a Slovenské republiky do EU a z hlediska jednotlivých řízení. Metodologicky se autorka opírá zejména o analýzu vybraných rozhodnutí ESD a ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky, dále – z pohledu teoretického – o odbornou literaturu francouzskou, českou a slovenskou. Řadou příkladů lze ilustrovat skutečnost, že práce není toliko přehledným informativním nárysem zkoumaných otázek, nýbrž nabízí i vlastní postřehy a teze autorky (např. doplnění klasifikace úloh ESD ve srovnání s pohledem doktrinálním – s. 26).
3. Úkolem oponenta disertační práce je zaměřit pozornost nejen na pozitiva hodnocené práce, nýbrž i na body, jež vyvolávají určité otázky:
 - Všeobecné úvahy o ústavním soudnictví (s. 18 a násl.) považuji za příliš základní, opírající se pouze jednak o práci Josefa Blahože, Soudní kontrola ústavnosti (Praha 2001) a jednak o práce některých francouzských autorů (z nichž nejznámější je Favoreau). Domnívám se, že disertační práce vyžaduje mnohem hlubší seznámení se s problematikou, zejména pak ve vazbě na ty otázky, jež tvoří jádro disertační práce. Přirozeně, že možnosti francouzských autorů analyzovat problematiku ústavního soudnictví jsou omezené toliko zprostředkovanou zkušeností (jelikož Ústavní rada Francie

¹ Ke stupňovité výstavbě právního řádu viz A. Merkl, Prolegomena einer Theorie des rechtlichen Stufenbaues. In: Gesellschaft, Staat und Recht. Untersuchungen zur Reinen Rechtslehre. Hrsg. A. Verdross, Festschrift Hans Kelsen zum 50. Geburtstag gewidmet. Wien 1931, s. 252-294.

² A. von Bogdandy, Pluralism, direct effect, and the ultimate say: On the relationship between international and domestic constitutional law. International Journal of Constitutional Law, vol. 6, n. 3 & 4, 2008, s. 457 a násl.

³ Viz kupř. S. Oeter, Rechtssprechungskonkurrenz zwischen nationalen Verfassungsgerichten, Europäischem Gerichtshof und Europäischem Gerichtshof für Menschenrechte. In: Bundesstaat und Europäische Union – zwischen Konflikt und Kooperation. Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer. Berlin 2007, s. 362.

ústavním soudem v pravém slova smyslu není). Od této skutečnosti se odvíjí pak některá zjednodušená konstatování (např. o Ústavním soudu ČSR v meziválečném období – s. 20 a násl., viz k tomu např. J. Osterkamp, *Verfassungsgerichtsbarkeit in der Tschechoslowakei (1920-1939)*, Frankfurt a. M. 2009; H. Haller, *Prüfung von Gesetzen*, Wien-New York 1979, s. 61 a násl.; V. Ševčík, *Právo a ústavnost v České republice*, Praha 2002, s. 101).

- Ve své práci disertantka, žel, nereflktuje diskusi, jež na zvolené téma probíhá v českém teoretickém prostředí. Toliko ilustrativně odkazují na studie R. Král, *Ústavní soud po vstupu České republiky do Evropské unie*. In: *České právo na prahu evropské unie*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 1-2/2004, s. 85 a násl.; Z. Kühn, *Rozšíření Evropské unie a vztahy šestadvaceti ústavních systémů*. *Právník*, č. 8, 2004, s. 745 a násl. Zvláště pak je polemika k interpretaci čl. 10 a čl. 10a Ústavy ČR mezi J. Malenovským a Z. Kühnem zmíněna toliko v poznámce na s. 110 – zkoumání zvoleného tématu však vyžaduje k ní zaujmout vlastní stanovisko (upozorňují přitom, že tato polemika pokračuje i v současnosti, viz J. Malenovský, „Evropské nálezy“ a mezinárodněprávní základy práva ES/EU: Ústavní soud ČR i česká nauka pokračují v zastřelování. *Soudní rozhledy*, č. 8/2009, s. 281 a násl.
- Některé teze, vyslovené disertantkou, vybízí k diskusi: Tvrdí-li autorka, že je výhodou ústavních soudů nových členských zemí EU, že „nemusí vést zásadní boj o podobu principů, jimiž se řídí vztah komunitárního a vnitrostátního práva“ (s. 34 a násl.), domnívám se, že němečtí kolegové by s termínem „zásadní boj“ nesouhlasili. Judikatura Spolkového ústavního soudu SRN, počínaje rozhodnutím Solange I, přes Solange II, Maastricht-Urteil až po rozhodnutí ve věci Lisabonské smlouvy jsou spíše považována za vyjasnění vztahů a vazeb SRN a EU, zvláště pak role Spolkového ústavního soudu v těchto vztazích. Všechna tato rozhodnutí, což je často v jejich reflexi pomijeno, jsou „proevropská“. Jiným příkladem možné diskuse je autorčina reflexe některých rozhodnutí. Např. u nálezu Ústavního soudu ČR II. ÚS 14/04 (s. 116-117) je jeho tenorem příklon na stranu Spolkového ústavního soudu SRN, jenž v otázkách položení předběžných otázek omezuje svůj přezkum toliko na možné pochybení obecného soudu. Ústavní soud ČR tak v dané otázce zaujal shodné stanovisko jako Spolkový ústavní soud SRN, a to na rozdíl od Ústavního soudu Rakouska, jenž sám ESD předběžnou otázku v několika kauzách položil (viz např. *VfSlg 16.401/2001* ze dne 13. 12. 2001).
- Na pozadí vztahu ESD a národních ústavních soudů se otevírá řada nových teoretických otázek. Připomeňme Weinbergrovu tezi, dle níž postulát bezrozpornosti je silnější než postulát hierarchie právních norem.⁴ Jak v situaci bezprostřední závaznosti evropského práva postulát bezrozpornosti zajistit? Koordinací nejvyšších soudních instancí, jejich zdrženlivostí, hodnotovou shodou a shodou na základních principech evropské kultury a

⁴ Tuto tezi vyjádřil O. Weinberger ve svém referátu *Nový institucionalismus jako základ právní a politické teorie*, jenž přednesl dne 9. dubna 1999 na Právnické fakultě UK v Praze. Weinbergerův princip priority postulátu bezrozpornosti před hierarchií normového souboru, jako východisko řešení otázky kolize platností, vede k nutnosti akceptace i dalších pramenů práva než práva psaného, zejména práva soudcovského a obyčejového (a to bez ohledu na způsob sémantického uchopení problému). Je zřejmé, že v souvislosti s možností rozšíření soustavy pramenů práva, bude nutné řešit i otázku jejich legitimity. Stojí snad za zmínku poukázat i z historie na jeden z příkladů řešení kolize analytické platnosti a platnosti sociologické: „Uherské zákony se často odvolávají na právní obyčej a uznávají jej za závazný ... O poměru obyčejového práva k zákonu Tripartitum uvedlo, že právní obyčej může nové právo tvořit, staré měnit a zákon autenticky vysvětlovat ... Tyto zásady se v uherském právním řádu udržely, a proto uherské právo dovoluje, aby právní obyčej doplňoval zákony ..., autenticky vykládal ..., popřípadě aby právní obyčej zákony rušil.“ (J. Rauscher, *O obyčejovém právu na Slovensku*. In: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl první. Red.: F. Rouček, J. Sedláček. Praha 1935, s. 162.)

evropského uspořádání, aplikační předností evropského práva ve vztahu k právu vnitrostátnímu?⁵

4. Navzdory kritickým případně diskusním poznámkám doporučuji disertační práci JUDr. Jánošíkové k obhajobě. Práce je nejen informativní, nýbrž obsahuje zároveň i zobecňující a analytické závěry. Pro uvedené navrhuji udělit JUDr. Jánošíkové, vědecký titul Ph.D., považují ale za nezbytné, aby uchazečka při obhajobě předložené práce projevila schopnost na uvedené kritické připomínky kvalifikovaně reagovat.

V Brně, dne 28. července 2009

Prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc.

⁵ Viz kupř. F. Merli, Rechtssprechungskonkurrenz zwischen nationalen Verfassungsgerichten, Europäischem Gerichtshof und Europäischem Gerichtshof für Menschenrechte. In: Bundesstaat und Europäische Union – zwischen Konflikt und Kooperation. Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer. Berlin 2007, s. 420-422.